ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 32 ՏԱՍՆԵՒՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Երեքշաբթի, 24 Փետրուարի **1898** Երեքշաբթի, 24 Փետրուարի ՏԱՍՆԵՒՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 32

Տարեկան՝ 10 րուբլի, վեց ամիսը 6 րուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կ.
Թիֆլիսում ամիսը՝ 1 ր., համար՝ 5 կ.
Բաժանորդ գրւում են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը.

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція ,,Норъ-Даръ''
կամ Tiflis, Rédaction ,,Nor-Dar''

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը։ Յայտարարութիւններն ընդունւում են ամեն լեզուներով։ Յայտարարութիւնների բառին՝ 2 կ.,ռեկլամների համար՝ կրկնապատիկ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջնորդող.—Հայոց թատրոնի գործը։
200,000 րուբլու ստայօդ լուրի առթիւ։
Քրոնիկոն.—Լուրեր։
Կ. Պոլսի հայ թերթերից։
Նոր քաղաքագլուխ պ. Գ. Եւանգուլեանի ճառը։
Նամակ խմբագրութեան։
Հայոց թատրոն Բաքւում։
Թղթակցութիւններ. — Իրկուտսկ.
Քաղաքական. — Ֆրանսիա։ Յունաց թագաւորի դէմ եղած սպանութեան փորձը։
Հեռագրներ։
Բանասիրական.—Մամուլն Անգլիայում։
Տեղեկատու.
Յայտարարութիւններ։

Թիֆլիս, 23 փետրուարի 1898 թ.

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆԻ ԳՈՐԾԸ

Բագուցիների շնորհիւ այս մեծ պասին հայերէն կանոնաւոր ներկայացումներ են լինելու։ Բագուի հայոց դրամատիքական խումբը, որ մեծ մասամբ կազմուած է Թիֆլիսին ծանօթ դերասաններից, Բագուի հայոց թատրոնական վարչութեան կարգադրութեամբ, արդէն Թիֆլիսումն է՝ ինչպէս ծանուցուած է, և մի ֆրանսիական վաթսունական թուականներից յայտնի դրամատուրգ Սկրիբի մի պիէսով սկսում է իւր ներկայացումների շարքը։

Ութսունական թուականների հայոց փառաւոր ներկայացումների միջոցին ո՞վ կըմտածէր, որ մի օր Բագուի ողորմութեամբ Թիֆլիսը պէտք է հայոց կանոնաւոր ներկայացումների ականատես լինի։

Սա իրողութիւն է. Բագուն հայոց դրամատիքական խումբ է պահում, իսկ Թիֆլիսը ոչ թատրոն ունի և ոչ էլ դրամատիքական մի որև է խումբ։

Որքան էլ որ գովելի և ամենայն քաջալերութեան արժանի են այն բագուցիները, որոնք փող, աշխատանք և եռանդ չեն խնայել և, ինչպէս իրենք հասկանում են ու կարողացել են, կազմել են Բագուի պէս միջուառական քաղաքում հայոց դրամատիքական խումբ և կանոնաւոր ռոճիկներ բաշխելով ու հարկաւոր ծախսերն անելով հայերէն ներկայացումների գործն յաջողեցրել են Բագու քաղաքում, այնուամենայնիւ չենք կարող չարձանագրել այստեղ այն ցաւալի փաստը, որ հայոց թատրոնի գործը առաջ չէ գնացել, այլ յետ է մնացել։

Ինչպէս մեր շատ գործերում, այնպէս և թատրոնի գործում առաջադիմութիւն չէ երևում, պրոգրես չկայ։

Տասնեհինգ, քսան տարուց յետոյ, եթէ թատրոնի գործը մեր մէջ առաջադիմում լինէր, մենք պէտք է դոնէ այսօր Թիֆլիսումը ունենայինք. ա) սեպհական հայոց թատրոնի շէնք իւր բոլոր պարագաներով, բ) մի կազմակերպուած և լաւ պատրաստուած, մարզուած, թէկուզ միջակ, դրամատիքական խումբ, որ առնուազն հայերէն իմանում է, կարգին խօսում է հայերէն և շնորհքով էլ հայերէն բառերը արտասանում է և գ) մաքուր հայերէն լեզուով գրուած և թարգմանուած պիեսներից նպատակայարմար կերպով կազմուած ռեպերտուար։

Առանց այդ երեք պայմանի, ինչպէս շատ տարիներ առաջ ասել ենք, հայոց թատրոնի գործը ոչ ապահովուած է և ոչ էլ կարող են սպասել կանոնաւոր հայոց դրամատիքական ներկայացումների, որոնք կարողանային ծառայել բուն նպատակին՝ գեղեցիկ արհեստին, ժողովրդի կանոնաւոր զարգացման գործին։

Հայոց թատրոնի գործը ոչ միայն առաջ չէ գնացել, յետ է մնացել, այլ և յետ է գնում հետզհետէ։ Չենք էլ ընդունում, որ այժմեան պայմաններում և այժմեան միջոցներով, այլ և հասարակութեան անտարբերութիւնը դէպի գործն աչքի առաջ ունենալով, կարելի լինի սպասել, որ թատրոնի գործը հայոց մէջ առաջ գնայ, որ մենք ունենանք լաւ ռեպերտուար և շնորհալի ու տաղանդաւոր դերասաններ։

Ամերիկեանը մեռաւ, Ադամեանը մեռաւ, Աստղիկը մեռաւ, դրանք չկան. Մնակեանը հեռացել, Հրաչեան յետ է քաշուել բեմից... Տարիներ անցան։ Ո՞վքեր են դրանց տեղը բռնողները։ Կան.—ո՛չ, չկան։

Հէնց այժմս մեր ունեցած մի քանի դերասանները եթէ վաղը չլինեն, ո՞վ պիտի բռնէ դրանց տեղը... Հայոց թատրոնի հորիզոնի վրայ յուսալի տաղանդներ չեն յայտնւում։ Չեն յայտնւում, որովհետև հայոց թատրոն չկայ։

Ամերիկեան, Ադամեան, Աստղիկ... մեռան, գնացին և իրենց հետ տարան իրենց տաղանդը, շնորհքը, հայոց թատրոնի փառքը և յետնորդներին թողեցին միմիայն բենեֆիսների յիշատակը, որոնցով և սնւում են հայոց ներկայացումներն անվերջ արտիստներով։

Թատրոնի գործն առաջ տանելու համար անհրաժեշտ է, որ մեր յիշատակած պայմաններն իրագործուին։

200,000 ՌՈՒԲԼՈՒ ՍՏԱՅՕԴ ԼՈՒՐԻ ԱՌԹԻՒ

«Մշակ» լրագիրը, որ «Բիւզանդիոն»-ից շտապել էր արտատպել ս. Էջմիածնի գանձարանից 200,000 ր. գողացուելու մասին ստայօդ լուրը, մինչև այժմս հարկ չի համարում նոյն այդ «Բիւզանդիոն»-ից արտատպելու և այն մերկացումը, որ վերաբերում է այդ ստայօդ լուրի հեղինակին։ Եւ այդ շատ հասկանալի է.—ստայօդ լուրի հեղինակը «Մշակ»-ի ամենամերձաւոր աշխատակիցներից մէկն է, որ նստած է այդ լրագրի խմբագրատան մէջ՝—պ. Համբարձում Առաքելեանը։ «Մշակն» այդպիսով «մի մազի չափ անգամ չի շեղւում իւր դաւանած սկզբունքից», ինչպէս յայտարարել է բազմիցս։

Այս դէպքն առաջինը չէ, բայց ամենից աւելի ռելիէֆն է մի անգամ ևս մտապահելու, որ անդադար «լոյս, լոյս» աղաղակող մեր «առաջադիմական-ազատամիտները» գործում են խաւարի մէջ և ոչ մի բանից այնքան չեն սարսափում, որքան լոյսից։

Ս. Էջմիածնի պաշտօնական բերան «Արարատ» ամսագրի յունուարի տետրակում հրատարակուած է ս. սինոդի միևնոյն հերքումը, որ հեռագրով ուղարկուած էր մեզ «չարամտօրէն տարածուած ստայօդ լուրի» մասին։ «Արարատ»-ի խմբագրութիւնը «պարտք է համարել» իւր կողմից հետևեալ բացատրութիւններն աւելացնել այդ հերքմանը.

«Պէտք է ի նկատի ունենալ, որ յուզումն յառաջ բերող և այսպիսի հերքումներ կարեւոր դարձնող լուրը անձանց, ժամանակի և պարագաների այնպիսի անհեթեթ զուգաւորութեամբ է յերիւրած, որ. Ս. Էջմիածնից հազարաւոր վերստեր հեռու գտնուող մի անդում միայն իբրև ճշմարտանման ինչ լոյս տեսնել կարող էր, և մեր երկրում անշուշտ ոչ ոքի ուշադրութիւն պէտք է չգրաւէր, եթէ չլինէին կովկասեան թերթեր, որոնք այդ անհեթեթ լուրը վերարտադրելու արժանի համարեցին, պարտք զնելով Մայր Աթոռի պաշտօնական ներկայացուցիչների վերայ՝ հերքել այն։ Իբրև նորագոյն եղելութիւն ներկայացրած է այստեղ մի գործ, որի մէջ մասնակցում կամ միջամտում են տարի առաջ պաշտօնից հրաժարած կամ տասնեակ ամիսներ ի վեր Ս. Էջմիածնից բացակայող անձինք։ Գոյութիւն է տեղի ունենում այնպիսի մի դրամարկղից, որ Ս. Սինոդի անմիջական հսկողութեան ներքոյ է և նորա անդամների և Պետ. պաշտօնեաների ներկայութեամբ ամէն ամիս քննութեան է ենթարկւում. երկար ժամանակ անպատիժ է մնում և վերջը միայն թեթև զրկանք կրում 200,000 րուբլի յափշտակողը՝ այնպիսի մի պետութեան հովանու ներքոյ, որ նման դէպքերում, որ և է պաշտօնական գանձարանի մէջ կատարուած 20 կոպէկի զանցառութիւնն անգամ, ամենախիստ պատասխանատուութեան են ենթարկւում։ Կ. Պոլսում հրատարակուող «Բիւզանդիոն» խմբագրութիւնը կարող էր Ս. Էջմիածնում գործող անձերի և այնտեղ պատահած դէպքերի մասին տեղեկութիւն չունենալ, կամ Ռուսաց պետութեան օրէնքները չիմանալ՝ Տփխիսի թերթերն այդ բոլորը պէտք է իմանային և անտեղի յուզման առիթ չտային։ Ամենից ցաւալին այն է, որ յուզում պատճառող լուրը չի կարող բերնէ բերան անցած և աղաւաղուած մի խօսակցութեան արձագանքը միայն լինել, ինչպէս յաճախ պատահում է, այլ ակն յայտնի կեղծիք է՝ արտադրութիւն ամենաչարամիտ նենգութիւն, արտայայտութիւն գաղափարների զարմանալի չըփոթութիւնից յառաջ եկած այն համոզման, թէ հետևեալ «Նպատակը սրբում է միջոցը» սկզբունքին՝ գզուելի է, երբ հրաւմի պայլի փառքը բարձրացնելու համար է գործ դրւում, և գովելի՝ երբ անմեղ մարդիկ են զրպարտւում, մեծամեծ նպատակների հասնելու համար։

«Իսկ ինչ վերաբերում է Ս. Էջմիած-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԱՄՈՒԼՆ ԱՆԳԼԻԱՅՈՒՄ

Պարբերական մամուլը, որ ներկայումս քաղաքակրթութեան ամենանշանաւոր գործօններից մէկն է, իւր պատմութիւնը չունի։ Իւրաքանչիւր ազգ ունի իւր պարբերական մամուլի պատմութիւնը. այդ ճշմարիտ է. բայց որքան էլ զարմանալի թուի, նոյնպէս ճշմարիտ է և այն, որ պարբերական մամուլն ընդհանուր առմամբ չունի պատմութիւն։ Եւ արդարև, մեզ յայտնի է, որ հին հռովմայեցւոց մէջ կային «acta diurna» կոչուած թռուցիկ թերթեր, որոնք թէև մեր ձեռքը հասած չեն, բայց հաստատապէս գիտենք, որ դրանք գոյութիւն ունեցել են, և հին մատենագիրները յաճախ այդ թերթերից հատուածներ են առաջ բերում։ Զարմանալին այն է, որ այդ թերթիկները շատ կողմից նմանութիւն ունէին ներկայ մանր լրագրներին. նրանց մէջ կարելի էր գտնել ամեն բան՝—քաղաքական լուրեր, սկանդալների նկարագիր, հասարակական բամբասանքներ և այլն։ Դրանք էլ մեծ մասամբ որոշ կուսակցութեան շահեր էին պաշտպանում, տիրող կառավարութիւնը գովաբանում և հակառակորդներին հալածում, գիտմամբ լռում էին որոշ դէպքերի մասին, իսկ նպաստաւոր դէպքերը հռչակում...։

Սակայն այդ թերթերը մի քանի դար գոյութիւն ունենալուց յետոյ բոլորովին անհետանում են։ Թէ ինչպէս պատահեցաւ այդ և երբ—գաղտնիք է մնում, և այդ լռութիւնը տևում է 1200 տարի և լրագրութիւնը նորից յայտնութիւն առնում, բայց առաջին անգամ ո՛ր երկրում այդ էլ դեռ վիճելի խնդիր է. Հոլանդիան, Անգլիան, Վենետիկը, Ֆրանսիան մրցում են իրար հետ առաջնութեան պատիւը այնելու համար։ Ահաւասիկ պարբերական մամուլի պատմութիւնը լուսաբանելու և մամուլին վերաբերեալ առհասարակ բոլոր խնդիրները քննութեան առնելու համար «Bevue des Revues»-ի խմբագիրն առաջարկում է հրատարակել պարբերական մամուլի Պանթէոն, որին պիտի մասնակցին բոլոր ժամանակակից լրագրողները։

Գլուխ կըգա՞յ այդ ձեռնարկութիւնը թէ ոչ և կըպարզուի՞ արդեօք պարբերական մամուլի 1200 տարուայ լռութեան շրջանը, այդ ապագան ցոյց կըտայ, սակայն այնքան ճշմարիտ է, որ անկախ թերթ հաստատելու պատիւն անկասկած Անգլիային է պատկանում։

Անշուշտ ընթերցողները շատ անգամ լսած կը լինին, թէ պարբերական մամուլը վեցերորդ մեծ պետութիւնն էր համարւում. և եթէ այժմ այդ պատիւը վերաբերւում է ընդհանրապէս բոլոր մամուլին, մի ժամանակ դա տրւում էր միայն անգլիական մամուլին, յատկապէս «Times»-ին (Տայմզ)։

Ֆրանսիական «Revue bleue» հանդէսի մէջ անցեալ տարիները Մակս Լեկլերկը մի էտիւդ էր հրատարակել, որի մէջ մանրամասն և բնորոշ տեղեկութիւններ կային հաղորդուած անգլիական պարբերական մամուլի պետական և հասարակական նշանակութեան մասին։ Արդէն հարկաւ տարի կը լինի, որ մամուլը Անգլիայի հասարակական և քաղաքական կեանքի էական մասն է կազմում, նա արդէն իւրն ըստ իւրեան մի առանձին հաստատութիւն է կազմում և միւս բոլոր մնացեալ հաստատութիւնների ամենաճշմարիտ գրաւականը։ Ամբողջ աշխարհումս չկայ մի ուրիշ երկիր, ուր բոլոր ժողովուրդը, հասարակութեան ամենաբարձր խաւերից սկսած մինչև ամենաստորին դասակարգը աւելի լրագիր ու ամսագիր կարդայ, ինչքան Անգլիայում։ Անգլիական մամուլի ստացած տեղեկութիւններն ամենից աւելի կատարեալ են լինում, ճշգրիտ, և բազմակողմ։ Բոլոր շրջաններում և բոլոր հասակի մարդկանց համար մամուլն ու գիրքը ամենազօրեղ կրթիչ միջոցն են ներկայանում։ Անգլիացին իւր ամբողջ կեանքը կարդալով է անցկացնում ոչ միայն զուարճութեան, այլ և օգտուելու համար՝ նոյն իսկ կրթութեան որոշ դասընթացն անցնելուց յետոյ։ Հասկանալի է, որ այդպիսի հասարակութեան մէջ մամուլի ձայնը շատ զօրեղ պիտի լինի։ Դեռ 1831 թուին Լենդհօրստը Գրենվիլին ասում էր. «Անկասկած Բեօրնսը Անգլիայում ամենազօրեղ մարդն է»։ Իսկ Բեօրնսը «Times»-ի խմբագիրն էր։ «Մամուլի (անգլիական) նպատակը,—ասում է «Westminster Review»-ի մէջ մի հեղինակաւոր յօդուածագիր,—դէպի բարին և բարիի համար էր ուղղուած և նրա ազդեցութիւնը նրանումն է, որ տարածում է խելամտութիւն, առաքինութիւն ու ճշմարտութիւն»։ Իսկ 60 տարի յետոյ լորդ Ռոզբերին ասում է. «Անգլիայի մամուլը մեր պետական գործիչների առաջնորդն է և ազգի գաղափարների թարգմանը։ Եթէ նա այս երկու պայմանները կատարելու չլինէր, ամենևին արժանի չպիտի լինէր այն յարգանքին, որով մենք վերաբերւում ենք դէպի նա։ Մեր լրագրողների նշանաբանը կարելի է համարել՝ «արդարամիտ եղիր, ոչ մի բանից մի՛ վախիր» և անգլիական մամուլը հէնց իւր արդարամտութեան և անվեհերութեան շնորհիւ է, որ ամբողջ աշխարհիս մամուլի մէջ առաջին տեղն է բռնել»։

Եւ արդարև, նախկին ճնշումները կամաց կամաց բարձուելով խելքի բոլոր կորովն ու հարստութիւնը ի գործ են դրւում և հրապարակ են գալիս «Times»-ի «Standard-ի», «Daily News»-ի, «Daily Cromicle»-ի համանման թերթեր, որոնց

նի դրամական հաշիւներին՝ մենք չենք կարող հասկանալ, թէ ինչու նորա կանոնաւորութեան մասին կասկածներ պէտք է լինին, կամ ինչ պատճառով պէտք է տարածուի այն կարծիքը, թէ Ս. Էջմիածնում ահագին գումարներ են դիզւում և առանց հաշուի ու անկանոն կերպով գործ դրւում։ Միթէ յայտնի չէ ամենքին, որ Մայր Աթոռի բոլոր եկամուտները՝ մշտական և պատահական միասին առած, երբէք 100—110 հազարից չեն անցել և որ այդ բոլոր գումարը կոպէկ կոպէկ արձանագրւում է ժապաւինեալ մատեանների մէջ, որոշ նախահաշուի համաձայն բաշխւում հաստատութիւնների վրայ՝ որոնք կրկին Ս. Սինոդից յանձնուած ժապաւինեալ մատեանների մէջ արձանագրում են իրենց ծախքերը և ներկայացնում Ս. Սինոդին ի քննութիւն։ Ցայտնի չէ միթէ, որ Ս. Էջմիածնի այդ ահագին եկամուտներով վեհարան, միաբանութիւն, ճեմարան, տպարան, ագարակ է պահպանւում՝ ուխտաւորներ, հիւրեր և գաղթականների անսպառ փնդեր են կերակրւում, և այդ կատարւում է շնորհիւ այն հանգամանքի միայն, որ բոլոր վերոյիշեալ հաստատութիւնների մէջ խիստ հաշիւ է պահւում և խիստ անտեսութիւն, որ Ս. Էջմիածնի միաբանութիւնը իւր Վեհապետով մէկտեղ ամենահամեստ կեանքն է վարում, անվարձ աշխատութիւն բաժանելով իւր բոլոր անդամների վրայ անխտիր»։

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Կիրակի, լոյս երկուշաբթի գիշերը, անյայտ չարագործները Թիֆլիսի Վանքի մայր եկեղեցու պատուհանից ներս մտնելով՝ կողոպտել տարել են բաւական թւով եկեղեցական արծաթէ սպասներ — միւռոնաման աղաւնի՝ սրբալոյս միւռոնով, մանուածեր՝ կենարար մասով, խաչեր, քշոցներ, տապանակ, սեղանի ճաճանչաւոր խաչ, արծաթէ փականներ, սադաւարի խաչեր, աշտանակներ. երկու սկիհ էլ տեղահան էին արել տանելու, բայց երևի կատարած դատապարտելի կողոպտումից չփոթուած՝ մոռացմամբ թողել են. չեն համարձակուել մօտենալ ս. Ցակովբ հայրապետի մասունքին։ Չարագործները Քռի կողմից սանդուղքով բարձրացել են (սանդուղն էլ վանքինն է եղել) և հիւսիսային պատի պատուհանը կոտրելով, հէնց աւագանի վրայով մտել են եկեղեցի և խաղաղ սրտով իրենց անխիղճ մտադրութիւնն իրագործել։ Կոտրած պատուհանից հազիւ 10—15 քայլ հեռու գտնւում է գիշերապահների սենեակը, ուր անվրդով քնած են լինում քելեխներով փորերը ածղեցրած երեք հաստավիզ գիշերապահ։ Առաւօտեան ժամը 6-ին միայն արթնանալով՝ մեր ազա գիշերապահները սառած մնում են վանքը կողոպտած տեսնելով։ Կասկածում են նաև, որ չարագործները առաջուց թաքնուած են եղել եկեղեցում և հսկող աչքերի բացակայութիւնից՝ ուզածները կատարել։ Հարկաւոր արձանագրութիւնն արդէն կազմուած է և յանձնուած քննչին։ Ցաւալի իրողութիւն... Դատապարտելի է պ. երեցփոխանի վարմունքը, որ դատարկապորտ մարդկանց է յանձնել առաջնորդանիստ և մայր եկեղեցու հսկողութիւնը։

—

Ընդդիմելով անձրևային եղանակին, կիրակի, փետրուարի 22-ին, Թիֆլիսից բաւական ժողովուրդ էր գնացել Մցխէթ ներկայ լինելու վրայ Թագաւոր Հերակլ II-ի Թաղման հարիւրամեակի առթիւ կատարուելիք հոգեհանգստին։ Ժողովրդի մեծ մասը բաղկացած էր, հարկաւ, վրացիներից։ Հոգեհանգստեան կարգը կատարելիս հոգևորականութեանը գլուխ էր անցած Վրաստանի էքզարխը։ Ներկայ էին Թիֆլիսի և Քութայիսի նահանգական ազնուականութեանց ներկայացուցիչներ, Թիֆլիս, Գորի և Օզուրգէթ քաղաքների կողմից յատուկ պատգամաւորութիւններ։ Հոգեհանգստից յետոյ ազնուականութեան կողմից հոգեճաշ տրուեց։ Այդ օրը ազնուականներից բազմաթիւ ստորագրութիւններ հաւաքուեցին Թիֆլիսի նահանգի ազնուականների ժողովին խնդրելու, որ դպրոցական զանազան հաստատութիւնների մէջ թոշակաւոր վեց աշակերտ պահուի Հերակլ II-ի յիշատակին։ Թոշակը պիտի տրուի ազն. բանկի քարվանսարայի եկամուտների մի որոշ մասից։

—

Կիրակի փետրուարի 22-ին, Հերակլ II թագաւորի թաղման հարիւրամեակի առթիւ հոգեհանգիստ կատարուեց Թիֆլիսի քաղաքային խորհրդի դահլիճում։ Ներկայ էին Թիֆլիսի նահանգապետը, քաղաքագլխի պաշտօնակատարը (քաղաքագլուխ պ. Եւանգուլեանը Մցխէթումն էր), քաղաքային վարչութեան և խորհրդի անդամները և այլն, այլ և համքարութիւնները իրենց դրօշակներով։

Նոյն օրն առանձին հոգեհանգիստ կատարուեց Թիֆլիսի շիա ազանդի մահմեդականների մզկիթում։

—

Եկատերինոդարում, Քութայիսում և Երևանում հիմնուելիք արքունական գանձարանները բացուելու են այս տարուայ մայիսի սկզբներին։

—

Վլադիկաւկազի երկաթուղու վարչութիւնը մտադիր է մի շարք երկաթուղու գծեր անցկացնել Կովկասում, գլխաւորապէս Սև ծովի Կովկասեան ափերում, ուր գտնուած ամառանոցային գեղեցիկ տեղերը հետզհետէ աւելի ու աւելի գրաւում են հիւանդների և բժիշկների ուշադրութիւնը։

—

Այսօրուանից, փետրուարի 24-ից, Թիֆլիսի վրաց ազն. բանկի թատրոնում սկսւում են Բագուի հայ դրամատիքական խմբի ներկայացումները, որոնք այս մեծ պասի ընթացքում տեղի են ունենալու շաբաթը երկու անգամ—երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը։

—

Լրագրները հաղորդում են, որ Կովկասի լեռնաշղթայի վրայով երկաթուղի անցկացնելու համար կազմուած ծրագրի քննութիւնը պետական խորհրդում յետաձգուած է անորոշ ժամանակով։

—

Պարիզի համաշխարհային ցուցահանդէսի համար նախաձեռնող առանձին մարդիկ ամեն տեսակ հնութիւններ են են հաւաքում Կովկասի պատմութեան վերաբերեալ։ Բացի դրանից, միևնոյն մարդիկ Պարիզ կուղարկեն Կովկասի բոլոր ազգութեանց ներկայացուցիչներ, որոնք և ցոյց կտրուին ցուցահանդէսի ազգագրական բաժնում։

—

Ճարաթ, փետրուարի 21-ին, Թիֆլիսի առաջին գիմնազիօնի շէնութեան մէջ տեղի ունեցաւ «Երեխանց խնամատար ընկերութեան» հիմնադիր անդամների ժողովը։ Ներկայ էր մօտ 90 անդամ։ Ժողովը գրաւուեց պաշտօնատար անդամների ընտրութիւններով։ Ընտրուեցան՝ նախագահ—Ա. Մ. Կոլիւբակին, նախագահի օգնական — Ի. Փ. Փրրոզլու, վարչութեան անդամներ—Վ. Ն. Մանտէյֆէլ, Վ. Կ. Զղանեւիչ, Օ. Ն. Սկիգերսկայա, Կ. Փ. Կլաուս, Ե. Ա. Պրիտեօլկովա, իշխանուհի Ս. Վ. Արղութեան-Երկայնաբազուկ, բժ. Զաքրարեան, բժ. Լոռիս-Մելիքեան, Վ. Դ. Դիկով և Գ. Օ. Զագորսկայա։

—

Նորէլի նաւթարդիւնաբերութեան ընկերութեան վարչութիւնը «Նով. Վր.»-ի մէջ հրատարակած մի նամակով հերքում է լրագրների մէջ լոյս տեսած այն լուրը, թէ յիշեալ ընկերութիւնն իւր նաւթարդիւնաբերքները վաճառում է անգլիական դրամատէրերի վրայ։

—

«Կասպիի» ասելով նաւթարդիւնաբերողների համագումարի խորհրդին թոյլ է տրուած մի շաբաթաթերթ հրատարակելու «Нефтяное Дѣло» անունով, որ նուիրուած կլինի յատկապէս նաւթային գործին։ Այդ նոր լրագրի պատասխանատու խմբագիրը լինելու է նաւթարդիւնաբերողների համագումարի խորհրդի նախագահ պ. Ն. Ղուկասեանը։

—

Կովկասից, «Զակասպ. Օբ.» լրագրի ասելով, այս օրերս Անդրկասպեան երկիրը պիտի գնան տեղացի մի քանի դրամատէրեր, որոնք կամենում են ծանօթանալ Նաւթ-Դաղ և Չելեքեն կոչուած տեղերի նաւթային հողերի հետ։ Եթէ գտնեն որ այդ հողերը պիտանի են շահագործութեան համար, դրամատէրերը մտադիր են խմբամասնոյց լինել, որ յիշեալ հողերը կապալով տրուին իրենց։

—

ՄԵԶ ԳՐՈՒՄ ԵՆ

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ. — Մինչ այստեղ բարձ. Աշոտ վարդապետի փոխարէն ս. Էջմիածնի դանձապահ էին սրում և յաջորդաբար առաջարկում Համազասպ և Սահակ վարդապետներին ու Բարխէն աբեղային, Նորին Վեհափառութիւնը կարգադրել է, որ նախկին գանձապահը մնայ իւր պաշտօնում, մինչև որ Ինքը կըգայ ս. Էջմիածին և կը կարգադրէ։

—Վեհափառը Թիֆլիսից պահանջել էր ս. Էջմիածնի միաբանների ծառայութեան ցուցակը. Սինոդի ծառայողները ղրկել են միմիայն մի մասի ծառայութեան ցուցակը...

—Քանի Նորին Վեհափառութեան վերադարձի օրերը մօտենում են, այնքան էլ գաղթականների թիւն է աւելանում. արդէն դրանք գիտեն, որ Ն. Վեհափառութիւնը իւր հետ կը բերէ փող, որից կարելի է օգտուել։

—Քանքանչիները (վանեցի), դեռ իրենց գործը գլուխ չբերած՝ սոխալուեցան հեռանալ։

Կ. ՊՈԼՍԻ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

—

Կէյվէլի Եշմէ (Իգնիմիտի Թեմ.) հայրենակ գիւղին ազգայինները տեսնելով որ տեղային գործերու մասին, իրենց Առաջնորդին ըրած դիմումները անլսելի կը մնան, սպառնացեր են խմբովին Հռոմէական եկեղեցին գիրկը դիմել։ Առաջնորդ Տ. Ստեփան Եպիսկոպոս փութացեր է նոյն գիւղը երթալ և անոնց պահանջումներուն կարելի եղած գոհացումը տալ։

—Խարբերդի Դաւառային Վարչութեան կողմէ Պատրիարքարան հասած գրութիւն մը տեղւոյն Որբանոցին բացուած ըլլալը կը յայտնէ. և այս առթիւ Պատրիարքարանէ խոստացուած ամսական 15 ոսկւոյ գումարին վճարումը կը խնդրէ։ Ս. Պատրիարք Հայրը հարկ եղած հրահանգները տուաւ վարչական դիւանին ընդ փոյթ վճարուելու համար որոշեալ գումարը։

—Ոււէթէօս էֆ. Պէրպէրեան Ժընէվէն ի նպաստ կարօտեալներու 100 ֆր. ղրկած է Ս. Պատրիարք Հօր։ Այդ գումարը հանգանակուած է իւր խնամքին յանձնուած աշակերտներէն։

—Դումպարուի Թաղէն ութսուն ամեայ Ակնեցի Տկն. Մարգրիա Սահակեան նոյն թաղին մէջ իւր ունեցած 120 ոսկի արժողութեամբ քարաշէն տունը Երուսաղէմի Ս. Յակոբայ վանքին վրայ փոխանցել ուզած է, պայմանաւ որ իւր կեանքին մնացեալ օրերը նոյն վանքին մէջ անցընէ։

ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱԳԼՈՒԽ Պ. Գ. ԵՒԱՆԳՈՒԼԵԱՆԻ ՃԱՌԸ

—

Թիֆլիսի նոր քաղաքագլուխ պ. Գ. Եւանգուլեանը, փետր. 18-ին առաջին անգամ նախագահելով քաղ. խորհրդին, հետևեալ ճառն արտասանեց.

Թոյլ տուէք ինձ մի քանի խօսք ասել, ընդունուած սովորութեան համաձայն, քաղաքագլխի պաշտօնը ստանձնելու առթիւ, որպիսի պատուին դուք արժանացրիք ինձ ձեր ընտրութեամբ։ Քաղաքների կառավարութեան վերաբերեալ օրէնքները, որոնք ռուս ժողովրդին ինքնավարութեան ընդարձակ իրաւունքներ են շնորհում, ցոյց են տալիս, որ օրէնսդիր վստահ է հասարակութեան հասունութեան վրայ և հաւատում է, թէ նա ընդունակ է տեղական կառավարութեան ասպարիզում տէր լինելու։ Մեզ է յանձնուած, որ քաղաքային տուրքերն ու հարկերը կառավարենք, քաղաքի բարեկեցութեան հոգսը քաշենք, ժողովրդի սննդի վրայ հսկենք, աղքատներին խնամենք, ժողովրդի առողջապահութիւնը պահպանենք, ժողովրդի կրթութեան գործն առաջ տանենք, գրադարաններ, թանգարաններ և թատրոններ հիմնենք, տեղական առևտրին և արդիւնաբերութեանը նպաստենք։ Քաղաքային խորհուրդը, և միայն նա, կարող է տեղական ժողովրդի համար պարտաւորեցուցիչ այնպիսի հրահանգներ մշակել, որոնցով կանոնաւորւում է բնակիչների յարաբերութիւնը քաղաքի բարեկեցութեան պայմանների հետ և այդպիսով էլ աղատում է նըրանց կամայականութիւններից եւ թարկուելույ։ Քաղաքային ինքնավարութեան օրգաններն իրենց իրաւունքների սահմանում գործում են բաւական ինքնուրոյն. Նահանգական իշխանութիւնը հսկում է միայն, որպէս զի խորհրդի վճիռները օրինական լինեն և կանոնաւոր, այսինքն որպէս զի այդ վճիռները համապատասխանեն ընդհանուր պետական շահերին և տեղական ժողովրդի էլ պէտքերին ի նկատի ունենան։ Նահանգական իշխանութեան կողմից նշանակուած քաղաքային գործերին հսկող ատեանն էլ կազմուած է նախագահող նահանգապետից, նահանգական վարչութեան մի քանի բաժանմունքների իրաւերից անկախ կառավարիչներից և քաղաքային խորհրդի երկու ներկայացուցիչ-

---

մասին կարելի է համարձակ ասել, թէ դրանք մարդկային հնարագիտութեան այն ամենակատարեալ, ամենատարօրինակ՝ արդիւնքն են կազմում, որով եղրափակւում է ամենայն առաջադիմութիւնն, որոշ չափով, բաղադրիչ ոյժ է կազմում բոլոր գիտերի համար։

1846 թուին սկսւում է հրատարակուել էժանագին ամենամեծ թերթը՝ «Daily News»-ը, որից յետոյ սկսւում է լրագրների էժանանալը։ Ներկայումս մօտ 10 հատ առաւօտեան հրատարակուող մեծ թերթեր կան, որոնք ընդհանուր ընդունելութիւն են գտած ամբողջ Անգլիայում։ Արդէն նրանց նիւթական կազմակերպութիւնը ահագին դրամագլուխ է ինքն ըստ ինքեան. ոչ մի միցումից չեն վախել նրանք։ Լոնդոնի իւրաքանչիւր մեծ լրագրի բիւջէն կարելի է 2.600,000 ռուբլուց մինչև 2.700,000 հաշուել, զուտ օգուտը տարեկան 5 – 6 հարիւր հազար ռուբլի, որը, ի նկատի առնելով Անգլիայում ընդունուած տարեկան աշխատութեան նուիրուած 313 օրերը, օրական կը գայ 8½ հազար ռուբլի ծախս, իսկ 2 հազար օգուտ։ Եւ զարմանալին այն է, որ քանի թերթի գինը էժանանում է, այնքան էլ շատ է տարածւում և օգուտ տալիս։ Գիւղացին կամ հասարակ բանուորը մէկ պեննի վճարելով ստանում է թերթի մի համար, որ բաղկացած է լինում ութը տպագրական մեծ երեսից լաւ թղթի վրայ մաքուր և պարզ տառերով տպած, ուր հեռագրով հաղորդւում են վերջին օրուայ ամենայն տեսակ նոր տեղեկութիւնները՝ քաղաքական, դրականական, առևտրական, տնտեսական, դրամական, ծովային, դաղթային. տեղեկութիւնները լինում են առատ, ճշգրիտ, կանոնաւորապէս դասաւորուած, հարկ համարուած դէպքում ծանօթութիւններով բացատրուած։

Բայց ուրտեղից է ստանում խմբագրութիւնն իւր նիւթական միջոցները «Standard»-ն, օրինակ, մօտ 300,000 բաժանորդ ունի, եթէ իւրաքանչիւր օրինակի 1 պեննին բազմապատկենք այդ թուի վրայ, դարձեալ չնչին գումար կըգոյանայ համեմատելով այն ահագին ծախսերի հետ, որ խմբագրութիւնն անում է։ Չհաշուելով խմբագրութեան ծախսերը, հէնց ինչ արժեն միայն թուղթն ու թանաքը, տպագրութիւնը, յատուկ երկաթուղային գնացքները, որոնք յատկապէս առաւօտեան ժամը 4-ին դուրս են գալիս թերթը երկրի ամեն կողմերը տարածելու համար։ Այդ գաղտնիքը լուծելու համար բաւական է աչք ածել անգլիական մեծ թերթերի յայտարարութեան բաժնի վրայ։ Լրագրների մէջ հրատարակուած առաջնորդողներն ու լուրերը, որոնք 4 երես տեղ են բռնում, ամեն կողմից շրջապատուած են 4 երես բռնող յայտարարութիւններով։ Եւ ինչ տեսակ յայտարարութիւններ կուզէք. յայտարարութիւն ծննդեան, պսակի, թաղման, վարձու տրուող տների, ցուցահանդէսների, ճանապարհորդութիւնների, թատրոնների, մրցումների, երկաթուղիների և շոգենաւերի շրջանառութեան, ձիերի և կառքերի, ուսումնարանների, գրադարանների, ամենայն տեսակ առևտրական հաստատութիւնների ու նիւթերի, բանկերի, ապահովագրութեան, խնայողական գանձարանների, աշխատութիւն առաջարկողների ու ցանկացողների, աճուրդների և այլն և այլն. մին առեւ։ Այդ բաժնում ամեն բան կարելի է փնտրել և ամեն բան գտնել, և ամեն բան իւր որոշ տեղն ունի։ Ահա այդ յայտարարութիւններից է խմբագրութիւնը իւր օգուտը ստանում։ Եւ խմբագրութիւնների իրենց ստացած օգուտը իրենց մօտ չեն պահում լաւ հասկանալով, որ յայտարարութիւնը այնքան աւելի կըլինի, որքան թերթը աւելի է տարածուած։ Եւ ահա թերթերը ահագին գումարներ են վճարում թղթակիցներին, լրատուներին, աշխատակիցներին ամենայն տեսակ տեղեկութիւն ճշտութեամբ և շուտով ստանալու համար։ Եւ յայտարարութեան տուողները բաժանորդ լինելով թերթին ստանում են իրենց օգուտը թէ նիւթապէս և թէ բարոյապէս։

Սակայն յայտարարութիւնները խմբագիրների լեղուն չեն կաշկանդում. նրանք շատ անգամ յարձակւում են հէնց այն հաստատութիւնների վրայ, որոնց յայտարարութիւնը տպելով օգուտ էին ստանում։ 1845 թուին երկաթուղային շահագործութիւնների ընդարձակ ծաւալ էին առցել. նոր կառուցուող երկաթուղային գծերի համար ահագին յայտարարութիւններ էին տպւում «Times»-ի մէջ, որից միայն շաբաթական 120 հազար ռուբլի եկամուտ էր ստացւում։ Սակայն «Times»-ի խմբագրութիւնը երկիւղ կրելով, թէ մի գուցէ այդ յայտարարութիւնները ժողովրդին վնաս հասցնեն (որովհետև հասարակութիւնը հաւատ ընծայելով յայտարարութիւններին բաժանորդ էր գրւում նոր հաստատուող ընկերութիւններին), մտադրէմներից մի յատուկ յանձնաժողով կազմակերպեց և սկսաւ մերկացնել դրանց կասկածելի գործունէութիւնը։ Ի հարկէ դրանով նա կորցրեց շաբաթական 120,000 ռ. եկամուտ, բայց փաստակից աւելի շատ՝ բարոյական մեծ հեղինակութիւն և ընթերցող հասարակութիւն։

(Վերջը միւս անգամ)։

Միհրան։

ների: Այսպիսով պարզ է, որ քաղաքային հասարակական հաստատութիւնները, որոնք պետական հաստատութիւնների մի մասն են կազմում, բաւական ընդարձակ իրաւունքներ և իշխանութիւն ունեն, և ձեզ յայտնի է, որ որքան ընդարձակ է մի իշխանութիւն, այնքան աւելի նա պատասխանատու է օրէնքի և հասարակութեան առաջ, պատասխանատու են և իրենք իրենց առաջ նրանք, որոնք այդ իշխանութեան մարմնացումն են կազմում: Օգտակար գործունէութեան համար անհրաժեշտ է, որ ինքնավարութեան օրգանները վայելեն ընդհանուրի վստահութիւնը. սակայն ինքնավարութեան ներկայացուցիչների վարկը գցելով չի կարելի վստահութիւն ձեռք բերել. աւելի ցաւալին այն է, երբ մեր վարկը գցողը հէնց մեր մէջից է լինում: Չկարծէք, թէ ես հակառակ եմ հասարակաց կարծիքի կողմից եղած հսկողութեանը և ձեր մինչև անգամ խիստ քննադատութեանը: Այդպիսի թէ արտաքին և թէ ներքին քննադատութեան արտայայտութեան ձևը կախուած է կրթութիւնից և ամեն մէկի անհատական վարքից. ամեն մէկը իր հայեացքն ունի թէ պերճախօսութեան և թէ վայելչութեան մասին: Ես դէմ եմ եզակի դէպքերն ընդհանրացնելուն, անհիմն մեղադրանքներին, աղաւաղումներին և իրականութիւնը դիտմամբ հեղաշրջելուն, իսկ այս ամենը ոչ յօգուտ ինքնավարութեան և ոչ էլ ի սէր ժողովրդի է կատարւում: Ինչ վերաբերւում է Թիֆլիսի ինքնավարութեանը, վերջին 25-ամեայ շրջանում գուցէ շատ բան չըգիտենք խիստ պարսաւի արժանի: Աչքի անցնելով քաղաքային խորհրդի նախկին շրջանների գործունէութիւնը յանձին նախկին քաղաքագլուխների, մենք պէտք է անկեղծ երախտագիտութեամբ յիշենք մեր նախորդներին: Մահը շուտ խլեց մեզանից շնորհալի պ. Ա. Իզմայիլեանին, իսկ թէ, որպէս քաղաքագլուխ, որքան օգտակար կը լինէր քաղաքին նրա ծառայութիւնը, այդ երեւում է նրա քաղաքային վարչութեան քարտուղար, անդամ և քաղաքագլխի պաշտօնակատար եղած ժամանակուայ գործունէութիւնից: Յարգելի իշխան Ն. Վ. Արղութեան-Երկայնաբազուկը 1892 թուին խոլերայի դէմ կռուելու միջոցին ընդհանուրի երախտագիտութեանը արժանացաւ, խելացի իր եռանդուն և ինքնուրոյն առաջնորդութեամբ: Խօսելով այդ շրջանի մասին, թոյլ տուէք մի անգամ էլ յիշատակելու այն նշանաւոր փաստը, թէ որքան օգտակար է ինքնավարութեան, կառավարութեան և հասարակութեան միաբան գործունէութիւնը: Շնորհիւ իշխան Արղութեան-Երկայնաբազուկի, կառավարութեան յարգելի ներկայացուցիչ Լ. Պ. Մաստիցկու և հասարակութեան մի քանի անդամների, որոնք կամովին յանձն առան առողջապահական յանձնախմբերի նախագահի ու անդամի ծանր պաշտօնները, շնորհիւ դրանց միաբան գործունէութեան, կարելի է ասել, որ խոլերան մուտք չգործեց Թիֆլիս. և այդ սարսափելի թշնամու դէմ մըղուած կռուի մէջ գործողները զարմանք յարուցին ոչ միայն մեր մայրաքաղաքներում, այլ և արեւմտեան Եւրոպայում: Մեր աչքի առաջն են Ա. Ս. Մատինեանի երեք քառամեակի արդիւնաւոր գործունէութեան կենդանի յիշատակները՝ ջրմուղը, երկու կամուրջը, ձիաքարշ երկաթուղին, քաղաքային տունը, փոխադարձ ապահովութեան ընկերութիւնը և մինչև անգամ քաղաքային վարկի ընկերութիւնը: Այս յիշատակները ամեն տեսակ գովեստից աւելի պերճախօս կերպով ցոյց են տալիս մեր նախորդների գործունէութիւնը Ա. Ս. Մատինեանի առաջնորդութեան օրերում: Հանգուցեալ Դ. Ի. Ղիփիանու յիշատակը ընդ միշտ կմնայ Թիֆլիսի ժողովրդի սրտերում, որպէս մի արդար, անաչառ և ուղիղ գործիչ: Իշխ. Լ. Դ. Թումանեանը որպէս յիշատակ թողել է քաղաքային արհեստաւորաց ուսումնարանը և երեք առաջին քաղաքային տարրական դպրոցները: Ահաւասիկ այն աղբիւրները, որոնցից և մենք պէտք է առնենք ոյժ ու եռանդ մեր գործունէութեան համար: Կեանքն առաջ է գնում և ամեն մի շրջան ունի իր պէտքերը: Ես կարծում եմ, որ արձագանք կըգտնեմ ձեր մէջ, եթէ յայտնեմ, որ մեր ամենաառաջին գործը լինելու է փողոցների մաքրութիւնը, քաղաքամասերի բարեկարգումը, քաղաքի լուսաւորութեան բարւոքումը և վաճառանոցների պայմանների կանոնաւորումը: Ձեզ յայտնի է, որ նախ քան իմ պաշտօնավարութիւնս, քաղաքային վարչութիւնը համարեա թէ այս բոլոր խնդիրները զարթեցրել է և նրանցից մի քանիսն էլ մշակել է: Մենք այժմ պէտք է քննենք այդ խնդիրները և իրագործենք: Ես չեմ կասկածում, որ յաջողելու են այս բոլոր ձեռնարկութիւնները, աչքի առաջ ունենալով քաղաքային խորհուրդը, որի կազմի մէջ կան 53 բարձրագոյն ուսում ստացողներ, 21 միջին կրթութիւն ունեցողներ, իսկ մնացածներն էլ յայտնի են իրենց ընդարձակ վաճառականութեամբ ու արդիւնաբերութեամբ ոչ միայն Թիֆլիսում, այլ և նրա սահմաններից դուրս: Վերջացնելով խօսքս, ես յոյս ունեմ, որ միշտ օգնութիւն և գործակցութիւն կըգտնեմ ձեր կողմից այն ամեն ձեռնարկութիւնների համար, որոնք օգտակար և նպատակայարմար կըգտնուին, և այս ամենից յետոյ խնդրում եմ ձեզանից հաւատալ, որ ես պատրաստ եմ ծառայելու քաղաքին իմ բոլոր ոյժերովս:

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ ԲԱԳՒՈՒՄ

«Ադրիեն լը Կուվրեօր», «Ղարաբաղի աստղագէտը», «Անմեղ յանցաւորներ»:

«Ադրիեն լը Կուվրեօր» դրաման պիտի խաղացուէր ներկայ թատերական սեզոնի սկզբում, այդէն բաւականաչափ պատրաստութիւններ էլ եղել էին դեռ տ. Հրաչեայի ղեկավարութեան ժամանակ. սակայն ինչ ինչ հանգամանքների պատճառով յետաձգուեց այդ գրուածքի ներկայացումը և տ. Սիրանոյշը խաղաց իր նպաստին վերջերումս: Իսկապէս ասած՝ դրաման բովանդակութեան կողմից շատ թոյլ առաւելութիւն ունի, և եթէ խաղում են թէ Եւրոպայում և թէ Ռուսիայում՝ միմիայն այն պատճառով, որ Ադրիէնը պատմական յայտնի դրամատիքական դերասանուհի է եղել. դրաման չօշափում է այդ դերասանուհու ոչ միայն դրամատիքական այլ նաև դրագլիքական վախճանը, ուստի և առաջնակարգ դերասանուհիներն՝ իրենց խոշոր տաղանդի կամ համբաւի վրայ յենուած՝ այդ դերին հետաքրքիր և զօրեղ գոյն տալով՝ պիտի էլ հետաքրքրական և գրաւիչ են կացուցանում հանդիսատեսի համար: Մի խօսքով պիեսի յաջողութիւնը համարեա լիովին կախուած է այն դերասանուհուց, որը կարող է յաջողապէս կատարել Ադրիենի դերը: Տիկին Սիրանոյշին ի հարկէ չի կարելի համեմատել յիշատակածս առաջնակարգ դերասանուհիների հետ: Այն տպաւորութիւնը, որ ստացում էին նրա խաղից, չստացուեց ընդհանրապէս: Տիկնոջ արտաքին ձևերը, շարժումները, մանաւանդ զգեստաւորութիւնը, որ իր չափով փայլ է տալիս խաղին, շատ վայելուչ էին. միմիկան, ինչպէս շատ անգամ էլ նկատել ենք, հարուստ էր և կատարելագործուած. բայց այն խոր դրամատիզմը, շատ տեղ նաև, եթէ կուզէք, տրագիզմը, որ անհրաժեշտ է այդ դերի համար, թոյլ էր առաջին գործողութիւնների մէջ: Այս գործողութիւններում դերասանուհին չկարողացաւ յուզել, գրաւել հանդիսատեսին: Համեմատաբար լաւ և յաջող էր վերջին գործողութիւնը, մանաւանդ խելագարութեան տեսարանը: Տիկինը ստացաւ թանկագին նուէրներ և դրամական խոշոր ծրար: Ներկայացման վերջն էլ համակրողները ծափահարութիւններով ու ցոյցերով ճանապարհ դրին:

Պ. Աբէլեանին, ինչպէս մի անգամ էլ նկատել ենք նման դերում, չյաջողուեց կոմսի, մանաւանդ սիրահար կոմսի դերը: Նրան ընդհանրապէս չեն յաջողւում և սազում, եթէ կարելի է այսպէս ասել, արիստոկրատ դերերը:

Օր. Վարդիթերը եթէ թողնէ դրամատիքական դերերը, որոնց մէջ յաջողութիւն չէ ունեցել այնպէս, ինչպէս ինքն է խաղացել, և առանձնէ գլխաւորապէս այնպէս կոչուած belle dame-երի և ախոյեան կանանց ու այլ դերեր՝ լաւ տպաւորութիւն կանէ: Նոյնանման դեր այս անգամ էլ խաղաց և յաջողապէս, կատարելով իշխանուհու նախանձոտ և խարդաւան դերը:

Օր. Վարդուհուն հապա ինչ սազ կըգայ դքսուհու, այն էլ տարիքը չառած դքսուհու դերը, որ փիքր էր առել կատարելու: Շատ պարզ է, որ հարկաւոր élêgant շարժումները և ձևերը բացակայ էին ու խաղն էլ այդպիսով անյաջող էր:

Պ. Թուրեանը սովորականի պէս յաջողակ էր՝ մեծ կոմիզմով և տիպիքականութեամբ կատարելով ծեր ու սիրատենչ ռեժիսօրի դերը: Թատրոնը ծայրէ ի ծայր լիքն էր:

«Ղարաբաղի աստղագէտի» միմիայն վերջին գործողութիւններին կարող ացանք ներկայ լինել, այնպէս որ դժուարանում ենք դերասանների խաղի մասին բան ասել այս պիեսի վերաբերմամբ, սակայն մեր խոստման համաձայն երկու խօսք կասենք պ. Ալիխանեանի մասին ընդհանրապէս: Անցեալ անգամ ասացինք, որ դերասանական շնորհք ենք նկատում պարոնի մէջ: Դերասանական և բեմական յաջող արտաքին պայմաններով օժըտուած է բաւականաչափ. հասակը, դէմքի արտաքինը, հայերէն մաքուր առոգանութիւնը եայլն նպաստաւոր են: Կարօտն մշակութեան ձևերը և շարժումները, որոնք միակողմանի են և անհրաժեշտաբար պիտի ուղղուին:

Գլխաւոր պայմանը, ներքին ոյժը և զգացումների յորդելի բուռն լինելը դեռ զօրեղ և տպաւորիչ չեն հարկաւոր չափով, սակայն ապագայում փորձուելով լաւ ընկերների և ղեկավարի ձեռքի տակ՝ պ. Ալիխանեանը որոշեալ յաջողութեամբ կըխաղայ սիրահարների դերեր և աւելի յաջողութեամբ փառ սիրահարների, որոնց մէջ արդէն շատ անգամ ընդունակութիւն է ցոյց տուել:

«Ղարաբաղի աստղագէտը» տրւում էր ի նպաստ պ. Վրոյրի: Այս գրուածքը դրամայի (?) են վերածել պ. Սարդարեանը և պ. Վրոյրը համանուն վէպից: Ասացինք, որ սկզբներին վրայ չհասանք, բայց եթէ նրանք էլ վերջին գործողութիւնների նման են, Աստուած դրամա համարէ թող այն ժամանակ: Ամեն մի վէպի խօսակցութիւնների վերեր, որ յատուկ անուններ կպցնենք, հօ դրամա չի՞ դուրս գալու: Ի՞նչ տաղտկալի ու երկար խօսակցութիւններ առեւ չէին տեղի ունենում՝ քիչ էր մնում կէս ժամից էլ աւելի՝ երկու անձանց միջև:

Ներկայացման արդ ու զարդն էլ դրամայի պակասը լրացրեց, փառք Աստծու: Հայ մելիքներն ու իշխաններն այնպիսի զգեստներ ու անճոռնի փափախներ էին ծածկել, որ Պարապետի կամ Մալաքանի այդու համբալների ծիծաղը կըգար: «Իսկ դուք, մելիքներ, չեմ յիշում ով ասաց դրամայում, գնացէք դահլիճը և ինձ սպասեցէք...»: Այդ տեսակ մելիքներին ոչ թէ դահլիճ, այլ խոհանոցն էլ չեն թողնիլ, նկատեց հարեւանս:

«Անմեղ յանցաւորները» մեր խումբը խաղաց երկրորդ անգամ խմբի ռեժիսօրդեկավար պ. Ալ. Ալլահվերդեանի նպաստին:

Պիեսի և դերասանների մասին մեր կարծիքը յայտնել ենք արդէն: Պ. Ալլահվէրդեանի, իբրև դերացոյցի մասին, ոչինչ չենք կարող ասել, քանի որ ներկայ չենք եղել փորձերին, որպէս զի իմանայինք, թէ ինչ ընթացք է տալիս ամեն մէկի դերակատարութեանը, որքան հմուտ է նայլն, սակայն բեմի արտաքին պայմանները, այսպէս ասած՝ կարգաւորութիւնը, ներկայացումների ժամանակ դերասանների բռնած դիրքը եայլն ընդհանուր առմամբ նկատելի կերպով բաւարար է եղել: Պ. Ալլահվէրդեանին հասարակութիւնը վարձատրեց մեծարժէք նուէրներով և ծափահարութեամբ բեմ կանչելով: Նոյն ներկայացման օր. Վարդուհին էլ երկու նուէր ստացաւ:

Այս ներկայացմամբ էլ փակուեց մեր դրամատիքական խմբի սեզոնը և դերասանները Թիֆլիս ուղևորուեցին:

Ձմ. Խաչնարածեան.

Բագու, 18 փետրուարի.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԱՄԱԿ ՍԻԲԻՐԻՑ

ԻՐԿՈՒՏՍԿ, 27 յունուարի.— Անգարա գետը, որ անցնում է քաղաքիս արեւմտեան կողմից, դեկտեմբեր ամսին ահ ու սարսափ էր գցել քաղաքիս վրայ. նրա ջուրն օրէ ցօր բարձրանում էր. վաղօրօք տեղւոյս «Վաստոչնոյէ Օբոզրէնիէ» լրագիրը նախազգուշացրեց քաղաքացւոց, որ գետը մեծ վտանգ է սպառնում քաղաքացիներին, և սկսուեցան միջոցներ ձեռք առնուել: Այն փողոցներում, որոնք մօտ են Անգարին, տասնեակ նաւակներ կանգնեցրին: Ամեն մի հարուստ իր դըռան առաջ նաւակ ունէր: Շատերն իրենց իրեղէնները ժողոված և կապած ունէին և ամեն ժամ սպասում էին փողոցներում կանգնեցրած պահապանի ձայնին, որը պէտք է ձայն տար «փախէք ջուրն ափերից բարձրացաւ»:

Դեկտեմբերի 10—15-ին մինչդեռ ցուրտը հասնում էր 35—40 աստիճանի, Անգարա գետի մակերևոյթի վրայ սառցի մանր կտորներ էին երևում, 22-24-ին սկսուեց ջրի երեսը ծածկուել սառոյցի ահագին կտորներով այնպէս, որ հեռուից տեսնողը կարծում էր, թէ Անգարան սառեց և վտանգն անցաւ: Բայց Անգարան խաբում էր շատերին: Նա սառեց նոյն ամսի 25-ին գիշերուայ ժամը 8-ին դուրս գալով իր ափերից և անցնելով չորս փողոցով: Բաւական էր հինգ րոպէ, որ ջուրը շարունակէր իր ընթացքն և չսառէր, քաղաքի ներքի մասն իր տակովը կանէր: Բայց Աստծոյ ողորմութեամբ սաստիկ ցուրտ լինելով ջուրն իսկոյն սառեց փողոցներում և վտանգն անցաւ առանց վնասի: Անգարան սովորականից երկու սաժէն բարձրացաւ և ծածկեց իր ափերը: Չընայելով որ գետը սառեց, բայց քաղաքացիք երկիւղի մէջ են և վախենում են, որ գարնանն երբ սառոյցը կոտրուի, ջուրը անցնէ քաղաքի ներքին մասը և մեծ վնաս հասցնէ քաղաքին:

Սիբիրում սովորութիւն կայ նոր տարուն հանդիպելու. ազգականներ, բարեկամներ ժողովւում են մէկի տանը, որն աւելի պատուաւոր է, և սպասում են գիշերուայ ժամը 12-ին: Բայց մինչև ժամը 12-ն երիտասարդները չափահաս օրիորդները դուրս են գալիս փողոց, երեք փողոցով անցնում և ամեն մի փողոցում առաջին հանդիպողից հարցնում նրա անունը: Խօսք չկայ, որ երիտասարդները պատահող կնոջից կամ օրիորդից են հարցնում անունը, իսկ օրիորդներն—այր մարդկանց: Կան շատերը, որ իրենց անունը չեն ուզում ասել վախենալով, որ չլինի թէ հմայեն իրեն: Բայց հարցնողը յամառութեամբ գնում է նրա ետևից խնդրելով, որ ասէ իր անունը: Սիբիրացին համոզուած է, որ այդ գիշերն առաջի պատահողից ինչ անուն որ լսեց, այդ անունով նա կունենայ իր համար ամուսին: Բացի վերոյգրեալից, օրիորդներն այդ գիշեր մի փողոցի սկզբից համբարելով գնում հասնում են եօթներորդ տանը և լուսամուտից ականջ են դնում արդեօք ինչ են խօսում տանեցիք. եթէ տանն ուրախութիւն է, նրանց փեսայացուն ուրախ և զուարճասէր երիտասարդ կլինի, իսկ եթէ կռիւ է և լաց՝ նրա փեսայացուն չարասիրտ կըմեռնի:

Տեղումս առեւտուրը սաստիկ ընկած է, հացը թանկ է, ցորենի ալիւրի պուդը 2 ր. 50 կոպ., գարին՝ 2 ր.:

Տեղւոյս հայերի մէջ հարուստ Աղէքսանդըր Խարլամբից Նիկիֆորովսկին ահա մի ամիս է որ անկողնում պառկած է, ոչ խօսել է կարողանում և ոչ ման գալ: Աջ ձեռքն ու աջ ոտը թուլացել են. տեղւոյս բժիշկներն ոչնչով չեն կարողանում օգնել:

Սիբիրացի

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ.—Ինչպէս յայտնի է հեռագրներից, Զոլան բողոք է տուել երդուեալների դատարանի վճռի դէմ: Օրէնքով բողոքը բարձրագոյն դատարանը պէտք է քննի 10 օրուայ ընթացքում, բայց իրօք այդ կանոնը չի կատարւում, և բարձրագոյն դատարանն իր վճիռը սովորաբար տալիս է 2—3 ամսից յետոյ: Բարձրագոյն դատարանի քրէական բաժանմունքը նիստեր է ունենում շաբաթը երեք անգամ: Նիստերը հրապարակային են: Մեղադրեալի ներկայութիւնն անհրաժեշտ չէ: Բարձրագոյն դատարանը գործը չի քննում ըստ էութեան, այլ միայն քննում է այն խնդիրը, թէ կատարուած են արդեօք օրէնքի թելադրած ձևականութիւնները դատավարութեան ժամանակ: Այս դէպքում բարձրագոյն դատարանը պէտք է քննի Զոլայի դատի ժամանակ Լաբորու արած բոլոր դիտողութիւնները: Վճիռը բեկանելու համար ամենամեծ առիթն այն պիտի լինի, որ երդուեալների դատարանի նախագահ Դելգորգը Զոլայի պաշտպան Լաբորուն թոյլ չտուեց մի քանի հարցեր առաջարկելու գեներալ Բուադեֆրին այն բանից յետոյ, երբ վերջինս իր ճառով դիմեց երդուեալներին: Ֆրանսիական քրէական դատավարութեան օրինագրքի 319 յօդուածն ասում է, որ իւրաքանչիւր վկայի ցուցմունքից յետոյ մեղադրեալն ու իր պաշտպանը կարող են հարցեր տալ վկային և խօսել «այն ամենը, ինչ որ կարող են օգտակար համարել պաշտպանութեան համար»: Սակայն ի նկատի ունենալով, որ նախագահը, Լաբորուն թոյլ չտալով, որ նա հարցեր առաջարկի Բուադեֆրին, պատրուակ էր բռնում պետութեան ապահովութիւնը, բարձրագոյն դատարանը կարող է վճիռ բեկանելու համար ներկայացրած այդ առիթը չյարգել և մինչև այժմս կատարուած իրողութիւնները ցոյց են տալիս, որ այդ այդպէս էլ կըլինի: Յետոյ ձևականութիւնների խոշոր խանգարումն համարւում է այն, որ հակաճառութիւնների ժամանակ նիստի դահլիճում ներկայ էին վկաները

—«L' Aurore»-ի աշխատակիցներից մէկը նկարագրում է դատավճռից յետոյ Զոլայի հետ ունեցած իր տեսակցութիւնը «Հենց որ յայտնի եղաւ,— ասում է նա,—որ Զոլան դատապարտուած է, համակրութեան զանազան ցոյցեր եղան նրա տան առաջ: Առաջին յարկի բիլիարդի սենեակում, ուր ներս տարաւ ինձ ծառան, բոլոր կահ-կարասիքը զարդարուած էր ծաղկեփնջերով, բիլիարդի վրայ դրուած էր դափնեայ մի մեծ պսակ... Մենք սկսեցինք խօսել դատի մասին: «Ես սպասում էի, որ պիտի դատապարտուիմ,— ասաց ինձ Զոլան.—Դատապարտուիս անկասկած էր այն բանից յետոյ, երբ Պելիէ և Բուադեֆր գեներալները միջամտեցին երդուեալների վրայ ճնշում գործելու յանուն զօրքի պատուի: Դրանից յետոյ ոչ Լաբորու զարմանալի պերճախօսութիւնը, ոչ Կլեմանսօյի մանրամասն պատճառաբանութիւնները չէին կարող մեղադրական վճռի առաջն առնել»: Խօսակցութիւնն անցաւ դատարանի դահ-

լճնում եղած ցոյցերին: «Ես չեմ կարող Պարիզը պատասխանատու համարել այն բանի համար, ինչ որ կատարուեց, ասաց Զոլան:—Երբէք մտքովս անգամ չի անցնել Պարիզի ազնիւ ժողովրդին խառնել ֆանատիկոսների և կաշառուած սրիկաների աւազակախմբի հետ»: Ինձ ճանապարհ ձգելիս Զոլան ասաց. «Ես ամենևին յոյս չեմ կորել: Ճշմարտութիւնը կը պարզուի: Միթէ դա չէր սկսել երևան գալ մեր դատի ժամանակ: Ես լի եմ յոյսերով և կայտառ եմ, որովհետև համոզուած եմ, որ արդար գործ եմ պաշտպանում»:

ՅՈՒՆԱՑ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԻ ԴԷՄ ԵՂԱԾ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁԸ

«Berliner Tageblat»-ը հետևեալ մանրամասնութիւններն է հաղորդում Գէորգ Թագաւորի կեանքի դէմ եղած սպանութեան փորձի մասին: Սպանութեան փորձը կատարուեց շաբաթ օրը, երեկոյեան ժամը 5-ին, երբ Թագաւորը Փալերոնից վերադառնում էր Աթէնք: Թագաւորը գնում էր բաց լանդօյով իւր դստեր, պրինցես Մարիի հետ: Չարագործները նստած էին խճուղու կողքին եղած խրամատի մէջ: Երբ Թագաւորի կառքը մօտենում էր 20 քայլ հեռաւորութիւնից լսուեց հրացանի առաջին պայթիւնը. գնդակը վիրաւորեց կառապանի մօտ նստած պալատական ախոռապետի ոտը: Դրանից յետոյ չարագործներից մէկը դուրս թռաւ խրամատից և աղաղակեց. «Ձերդ մեծութիւն, կանգ առէք»: Թագաւորը կանգնեց կառքի մէջ, որպէս զի պաշտպանի դստերը, և, ձեռնափայտը շարժելով, աղաղակեց. «Հեռացի՛ր ճանապարհից»: Այդ ժամանակ լսուեց երկրորդ պայթիւնը. գնդակը թեթև վիրաւորեց ձիերից մէկին: Կառապանն իսկոյն չկորցրեց, մտրակեց ձիերին, և կառքն առաջ սլացաւ: Նրա ետևից չարագործները դարձեալ մի քանի անգամ հրացան արձակեցին: Թագաւորը նկատեց երեք չարագործների, որոնցից մէկին լաւ նշմարեց: Թագաւորի շքախմբից սպանութեան փորձի ժամանակ ոչոք չկար: Կառքից հեռու ետևից ձիով գնում էր զինուորական ուսումնարանի աշակերտներից մէկը, բայց նա տեսաւ միայն փախչող չարագործներին: Կառապանը պնդում է, որ երբ կառքը մօտենում էր սպանութեան փորձի տեղին, ինքը նկատեց, որ մի ինչ-որ զինուած մարդ սուլոցներով նշաններ էր տալիս և նոյն այդ մարդն էր, որ իւր թագնուած ընկերներին հրամայեց հրացան արձակել:

Ոմանք սպանութեան փորձը վերագրում են այն հանգամանքին, որ քննութիւն է կատարւում վերջին պատերազմի ժամանակ կատարուած զեղծումների վերաբերմամբ:

Հէնց որ Աթէնքում լուր տարան, թէ Թագաւորի կեանքի դէմ սպանութեան փորձ է կատարուած, քաղաքական բոլոր կուսակցութեանց պարագլուխները շտապեցին իրենց դայրոյթը յայտնել Թագաւորին պատահած դէպքի առթիւ: Թագաւորը պատասխանեց, որ այդ ցաւալի դէպքը մի քանի լրագրների յեղափոխական ագիտացիայի և կրքոտութիւնների հետևանքն է: Իսկ «Proria» լրագրին ասում է, որ այդ «անպէտք ժողովրդի մէջ կարծիք է յարուցանում»: «Berl. Tag.»-ի Կոպենհագէնի թղթակիցն ասում է, որ դա Գէորգ Թագաւորի կեանքի դէմ ուղղուած սպանութեան առաջին փորձը չէ. պատահօրէն ժամանակ նրա վրայ հրացան էին արձակել քաղաքից դուրս զանում Տատոյեան պալատի շրջակայքում. չարագործին աջողուել էր փախչել: Այդ դէպքի մասին ցարդ ոչինչ յայտնի չէր:

ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

Կ. ՊՈԼԻՍ, 20 փետրուարի. — Բոլոր պետութեանց կառավարութիւնները, պատասխանելով Դրան վերջին յայտագրին, յայտարարեցին, որ չեն կարող կապ ընդունել Կրետէի խնդրի լուծման և թիւրքական զօրքերի Թեսալիայից հեռանալու միջև:

ՊԱՐԻԶ.—Ընդհանուր շտաբի կապիտան Բեդուանը Զոլայի դատի առթիւ մի վիրաւորական նամակ է գրել Տրարիէին, որն այդ նամակը յանձնեց գեներալ Բիլիօյին: Վերջինս կապիտանին յանդիմանութիւն կարդաց: Սենատականների խմբերը հաւաքուեցան քննելու այդ միջադէպը: Մեծամասնութիւնը գտնում է, որ այդ պատիժը բաւարար չէ, բայց վճիռը յետաձգուած է:

ԱԹԷՆՔ.—Պատգամաւորների ժողովը շնորհաւորական ուղերձ ընդունեց Թագաւորին տալու:

Ֆինանսների մինիստրը ներկայացրեց միջազգային կոնտրոլի օրինագիծը, որի հիման վրայ կայացել է ֆինանսական համաձայնութիւնը: Ընդ սմին մինիստրը յայտարարեց, որ Ռուսիան, Ֆրանսիան և Անգլիան 120 միլ. ֆրանկի նոր փոխառութիւն են երաշխաւորել:

ԽԱԲԱՐՈՎՍԿ, 21 փետրուարի. — Անցեալ տարուանից ճափոնացիները հետըզհետէ քշացնում էին Վէյ-Խայ-Վէյի տեղապահ զօրքը, 6 հազար զինուորը դարձնելով 3 հազար. իսկ այժմ տեղապահ զօրքի թիւը նորից աւելացնում են: Ճափոնացիների ձեռք առած միջոցները ցոյց են տալիս, որ նրանք մտադիր չեն հեռանալու Վէյ-Խայ-Վէյից:

ՊԱՐԻԶ, 22 փետրուարի. – Զինուորական ուսումնարանում սուրով մենամարտ տեղի ունեցաւ Պիկարի և Անրիի միջև: Անրին թեթև վէրք ստացաւ ձեռքի դաստակի վրայ:

ՎԵՆՆԱ.—Նոր կարգադրութիւններ են հրատարակուած լեզուների մասին: Չեխիայի վերաբերեալ կարգադրութիւնները սահմանում են, որ վարչական անձերի համար պաշտօնական լեզուն այն լեզուն պիտի լինի, որ մարդահամարից յետոյ այս կամ այն գաւառում խօսակցական լեզուն է ճանաչւում: Խառն լեզուներ ունեցող գաւառներում հաւասարապէս գործ են ածւում տեղական երկու լեզուն էլ, ընդ նմին այն սկզբունքն է պահպանւում, որ ամեն մի բնակիչ կարող է վարչական անձերից պահանջել իւր խօսւածը տեղական երկու լեզուով էլ խօսելու պաշտօնական տեղերում:

ՊՐԵՏՈՐԻԱ.—Տրանսվաալի Եւրոպայում ունենալիք ներկայացուցչութեան կեդրոնական տեղ ընտրուած է Բեռլինը:

ՊԱՐԻԶ.—Վախճանուեց Պարիզի սերբիական ներկայացուցիչ Հարաշանինը:

ՎԵՆՆԱ.—Թագաւորն ընդունեց ամբողջ մինիստրութեան հրաժարականը և, մինիստրների խորհրդի նախագահ նշանակելով դաղտ. խոր. գրաֆ Տուն-Հոհենշտայնին, յանձնարարեց նրան նոր մինիստրութիւն կազմակերպել:

ՊԱՐԻԶ.—Պիկարը հրաժարուեց մենամարտել Էստերհազիի հետ:

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝ ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԿԱՆԱՆՑ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԾՆՆԴԱԲԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔՈՎ

(Սոլոլակ, Սադովայա փողոց, № 64)

(սեփհական տուն)

Հեռախօս № 230

Երթևեկ հիւանդների ընհանուր ընդունելութիւնն երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը՝ ժամը 2—4 ցերեկը. վճարը հիւանդների կարողութեան համեմատ, մասնաւոր ընդունելութիւն՝ ամենայն օր՝ ժամը 8—10 առաւօտեան—վճարը 2 ր.: Գիշերօթիկ հիւանդներ և ծննդաբեր կանայք ընդունւում են գիշերուայ և օրուայ ամեն ժամանակ, բայց այդ մասին առաջուց տեղեկութիւն պիտի տրուի. վճարը որոշւում է ըստ դասակարգերի: Չունեւորները ձրի են: Գինեկոլոգիայի բաժանմունք ընդունողները վճարում—են 1 ր. 50 կ. մինչև 8 ր. մի օրուա-գիշերուայ համար. ծննդաբերական բաժանմունքը մտնողները—1 ր. մինչև 5 ր. մի օրուագիշերուայ համար: Երկունքից ազատելը 10 ր. մինչև 50 ր.: Անդամահատութիւնը ըստ համաձայնութեան: Երթևեկ բոլոր հիւանդները դեղեր և նիւթեր ստանում են ընդունելութեան ժամանակ ձրի: Չունեւորների համար 1-ական մահճակալ է դրուած խրաքանչիւր բաժանմունքում, ուր տեղաւորւում են նրանք տեաչի և նրա պ. պ. ընկերների առաջարկութեամբ ձրի:

Հիւանդանոցի տէր և տեսուչ

Մ. ՄԿՐՏՉԵԱՆ.

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Մարդատար գնացքը № 1 (ուղղակի. Բագուից Թիֆլիս մեկնում է առաւ. 8 ժ. 30 ր., մեկնում է Թիֆլիսից Բաթում առ. 9 ժ. 15 ր., հասնում է Բաթում 8 ժ. 28 ր.

Մարդատար գնացքը № 3 (որ փոխւում է Թիֆլիսում) Բագուից Թիֆլիս մեկնում է գիշ. 12 ժ. 6 ր., հասնում է Թիֆլիս եր. 7 ժ. 10 ր., մեկնում է Թիֆլիսից Բաթում եր. 7 ժ. 55 ր. հասնում է Բաթում առ. 8. ժ. 28 ր.:

Մարդատար գնացքը № 2 (ուղղակի) Բաթումից Թիֆլիս մեկնում է առ. 8. ժ. 15 ր., հասնում է Թիֆլիս եր. 8 ժ. 34 ր. մեկնում է Թիֆլիսից Բագու առ. 11 ժ., հասնում է Բագու առ. 6 ժ.:

№ 7 գնացքը Թիֆլիսից Միխայլովո մեկնում է օրուայ 3 ժ., հասնում է Միխայլովո եր. 6 ժ. 32 ր.

№ 8 գնացքը Միխայլովից Թիֆլիս մեկնում է գիշ. 3 ժ. 45 ր., հասնում է Թիֆլիս առ. 7 ժ. 30 ր.

ՌԱԶՄԱՎԻՐԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀ

1897 թ. նոյեմ. 1-ից մինչև 1898 թ. մայիսի 1

Թիֆլիսից հինգ տեղ ունեցող կառքը մեկնում է առ. 8 ժ., գիշերում է Մլէթում և հասնում է Վլադիկավկազ միւս օրը եր. 7 ժ.: Վեց տեղ ունեցող կառքը (առանց գիշերելու) մեկնում է օրուայ 3 ժ. և հասնում է Վլադիկավկազ միւս օրը, եր. 5 ժ. 35 ր.

Վլադիկավկազից հինգ տեղ ունեցող կառքը մեկնում է առ. 8 ժ. գիշերում է Գուդաուրում և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը 8 ժ. 15 ր.: Վեց տեղ ունեցող կառքը (առանց գիշերելու) մեկնում է եր. 7 ժ. և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը եր. 8 ժ. 30 ր.

«Նոր-Դար»-ի սոյն համարի հետ մեր գաւառական բաժանորդներին ուղարկում ենք Հայոց Հրատարակչական Ընկերութեան յայտարարութիւնը:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ ՎԱՐԺՈՒՅԻ

Աւարտել եմ Տիկ. Դեմենտիևայի կար ու ձևի դպրոցը ԱՏԵՍՏԱՏՈՎ, և ցանկանում եմ ունենալ աշակերտուհիներ: Ուսուցման շրջանը արժէ միմիայն 15 ՌՈՒԲԼԻ: Հասցէն Չուղուրէթ, Վորոնցովսկայա փողոց. տուն Սարիբէկովի № 15 20—10

ՊԱՐԻԶԻ ԴԵՂԱԳՈՐԾԻ
ՍԱՆՏԱԼ ՄԻԴԻ
(Թոյլ է տրուած Ռուսիայում)
Այս կապսիւլների մէջ կայ զուտ սանտալի էսսէնցիա:
Կեղծածներից խուսափելու համար պահանջեցէք դրոշմը, որ խփուած է սև տառերով իւրաքանչիւր կապսիւլի վրայ:
ՊԱՀԵՍՏԸ ՌՈՒՍԻԱՅԻ ԴԵՂԱՏՆԵՐՈՒՄ.
(M.) 19972 34—1

Լոյս տեսաւ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆՑԻ
„ԱՄԻՐԻՆ"
Երգիծաբանական գրուածք
ԳԻՆԸ 20 ԿՈՊ.
Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին կամ հեղինակին՝ Тифлисъ Чавчавадзевская № 25 а
(884) 5—2

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՈՆ
Երեքշաբթի, փետրուարի 24-ին
ԲԱԳՈՒԱՅ ՀԱՅ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԸ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ
ԱԴՐԻԷՆ ԼԸ ԿՈՒՎՐԷՕՐ
Դրամա 5 գործողութեամբ
Հեղինակութիւն Սկրիբի. Թարգմանութիւն Փէլքսի
Մասնակցում են տ. տ. Զարէլ, Մելիքեան. օր. Մարի-Հրանոյշ տ. ՍԻՐԱՆՈՅՇ. օր. Վարդիթեր, պ. պ. Աբելեան, Ալիխանեան. Ամբեան: ԹՈՒՐԵԱՆ, Ղազարեան, Մելիք-Յովսէփեան, Պետրոսեան, Ստեփանեան, և ուրիշներ:
Սկիզբն է ճիշտ ժամի 8-ին
Տեղերի գինը սովորականն է:
Ռէժիսէօր Ա. ԱԼԱՃՎԵՐԴԵԱՆ.
(886) 1—1

ՆՈՅՀՈՒԶԵՆԻ (F. NEUHUSEN) ԲԻԼԻԱՐԴԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Հասցէն՝ Berlin S. W. Kommandantenstrasse 77/79 I.

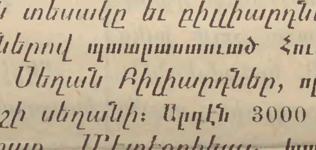

(Վերլինին) հիմնուած 1860-ին — 23 — մրցանակներ

Բիլիարդների ամեն տեսակը եւ բիլիարդների պարագաները Ներկատի շրջանակներով պատրաստուած Հուգո Ներկատի երեկի բիլիարդի-չամպիօնից: Սեղան Բիլիարդներ, որ մի քանի վայրկեանում փոխւում է ճաշի սեղանի: Աւելի 3000 հատից աւելի ծախուած է: Ձէօ-ըր Բարաբ, Մէտէօրեկաթ, խաղի-սեղան, «Նոտա» Պրոպեկտը և ցուցակագիրը ձրի: Ներկայացուցիչ՝ Ռայմոն և Զայբերդ Օդեսսայում, Ռէշելիէվսկայա 30, սեփհ. տուն:
2892 (M.) 3—3

„ԱՐԱՔՍ"-Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Հանդէսի վերջին տարեշրջանի երկրորդ գիրքը, որ բաղկացած է 71 պատկերից և 18 թերթից, արդէն ուղարկւում է բաժանորդաց: Առանձին վաճառւում է 2 ռ. 50 կպ., առաջին հատորի հետ միասին այժմ արժէ 3 ռուբլու փոխարէն 5 ռուբլի:

Մի քանի քաղաքներ տեփուած ուշ ենք ուղարկում, բստ որում գունաւոր պատկերների մի մասի փչանալու պատճառաւ՝ պարտաւոր եղանք նորից վերատպելու:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է 1898 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բաժանորդագինն է 3 ռուբլի կամ 10 ֆրանկ—2 դոլլար, ոսկեկազմ 5 ռուբլի կամ 15 ֆրանկ:

Առաջին գիրքը հրատարակուելու է մայիսի վերջին, երկրորդը դեկտեմբերին:

Սոյն տարեշրջանի գրքերում կըդետեղենք ընդհանրապէս հայկական կեանքից և հայ աշխարհից մօտաւորապէս 200 յոյժ բնտիր նկարներ, որոնցից մի մասը մեծ դիրքով և համեմատաբար աւելի շքեղ տպագրութեամբ:

Առաջին գրքում զետեղելիք պատկերների մի մասի հետ կարելի է ծանօթանալ Թիֆլիսում, Կենդրոնական գրավաճառանոցում, ուր կուղարկենք մօտ օրերս:

Յատկապէս խնդրում ենք առորդգրուել ցանկացողներից գոնէ այս տարեշրջանի գրքերին, ի շահ «Արաքս»-ի կանոնաւոր և յաջող հրատարակութեան՝ այժմեանից իսկ բաժանորդագրուել: Յուսանք, որ «Արաքս»-ին համակիր ընթերցողը անուշադիր չի թողնիլ հանդէսի համար կարևոր մեր այս առաջարկութիւնը:

Մեր պահեստ հասցէն՝ Петербургъ, Симеону Гуламирянцу կամ St. Petersbourg, Simeon Goulamiriantz

Ծան. 1897-ի գրքերին առորդգրուած անձանց կուղարկենք 1898-ի գրքերը:
(881) 3—3.

Дозв. цензурою, Тифлисъ, Февраля 23-го дня, 1898 г. Տպարան Ա. Ի. Պետրովի Типографія А. И. Петрова, Голов. проспектъ, домъ № 12